

4. Slovní zásoba a tvoření slov

klíč na s. 162

4.1 Slovo a jeho význam

5 **Slovo** – pojmenovává nějakou skutečnost (např. *pes, láska, zpívat, včera*)

Význam – obsah slova, kterému mluvčí daného jazyka rozumějí a který bývá vysvětlen ve slovnících (např. *pes* – šelma ochočená k hlídání, lovu apod.)

5 **1** Ve které z následujících možností je slovo **JAZYK** použito ve významu *svalnatý orgán v ústní dutině*?

- A) Honzovi se při fotbalovém zápase utrhli jazyk u tenisky.
- B) V nabídce školních předmětů najdete anglický a německý jazyk.
- C) Po štípnutí vosou mi hrozně napuchl jazyk a nemohl jsem vůbec mluvit.
- D) Z domu začal stoupat dým a nad střechu brzy vyšlehl žlutý jazyk plamene.

Výchozí text k úlohám 2–3

Příběh francouzského páru, kterému se cestou z dovolené zaběhl pes, skončil po několika dnech marného pátrání nečekaným happy endem. Dvouletý teriér totiž sám našel cestu domů a z Alp **doběhl** 380 kilometrů až do jihofrancouzského Nimes. Informovala o tom stanice France Bleu.

Teriér Pablo **strávil** se svými majiteli dovolenou v karavanu a **ztratil se** při zpáteční cestě z Itálie, během přenocování v Savojských Alpách. Když se nevrátil z průzkumu okolí, začali ho majitelé hledat a několik dní pak zůstali na místě, kdyby **se** jejich pes nakonec přece jen **ukázal**.

Když se pomalu vzdávali naděje, že se jim domácího mazlíčka podaří objevit, dostali fotografii od své známé, která jim v době jejich nepřítomnosti hlídala dům v Nimes.

(www.ceskenoviny.cz, upraveno)

5 **2** Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda je pravdivé (A), nebo ne (N).

(Posuzovaná slova jsou ve výchozím textu vyznačena tučně.)

- 2.1 Slovo *doběhnout* je v textu užito ve významu *ošálit, přelstít někoho*.
- 2.2 Slovo *strávit* je v textu užito ve významu *vstřebat potravu*.
- 2.3 Slovo *ztratit se* je v textu užito ve významu *rychle, nenápadně odejít*.
- 2.4 Slovo *ukázat se* je v textu užito ve významu *objevit se*.

A	N
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

5 **3** Vypište z výchozího textu slovo, které je v něm užito ve významu *nemající naději na úspěch*.

7 **4** Přiřadte k jednotlivým větám (4.1–4.4) vysvětlení (A–F), které nejlépe vystihuje užití slova **OSTRÝ** v příslušné větě.

(Každou možnost z nabídky A–F můžete přiřadit pouze jednou.)

Dvě možnosti zbudou a nebudou použity.)

- 4.1 Karolína má ostrý nos.
- 4.2 Snad tu někde máme ostrý nůž.
- 4.3 Restaurace dnes zahajuje ostrý provoz.
- 4.4 Televize by měla mít dobrý zvuk a ostrý obraz.

☐
☐
☐
☐

- A) rychlý
- B) špičatý
- C) zřetelný
- D) dobře řezající
- E) na omak drsný
- F) nikoli zkušební

Tým Komety byl skutečně špatný. V útoku **jalový**, v obraně chybuující. Tentokrát si snad poprvé po návratu z Popradu vybral slabší chvílky i brankář Marek Čiliak, jehož nechali trenéři na ledě až do smutného konce. Dvě střely bekhemem měl chytat. „Je to obrovské zklamání, jsem fakt naštvaný;“ **láteřil** kouč Kalous.

(<https://isport.blesk.cz>, upraveno)

7 5 Která z následujících možností vystihuje významy tučně vyznačených slov ve výchozím textu?

- A) pomalý – nadával
- B) pomalý – zesmutněl
- C) nevýrazný – nadával
- D) nevýrazný – zesmutněl

4.2 Slova jednoznačná a mnohoznačná

5 **Slovo jednoznačné** – má jen jeden význam (např. vlastní jména – *Mourek*, odborné názvy – *úsečka*)

Slovo mnohoznačné – má více významů (např. *oko* – orgán zraku; dále to, co má podobný tvar, např. mastná skvrna na polévce, díra na punčoše, horské jezero)

5 6 Které z následujících slov je mnohoznačné?

- A) hrábě
- B) hrnek
- C) hrazda
- D) hřeben

5 7 Přiřadte k jednotlivým řadám slov (7.1–7.4) odpovídající tvrzení (A–F).

(Každou možnost z nabídky A–F můžete přiřadit pouze jednou. Dvě možnosti zbudou a nebudou použity.)

- 7.1 kov – zub – lístek
- 7.2 noha – chřipka – sýr
- 7.3 míč – sklenice – tužka
- 7.4 motýlek – myš – zebra

- A) Všechna slova jsou jednoznačná.
- B) Všechna slova jsou mnohoznačná.
- C) Pouze první slovo je jednoznačné.
- D) Pouze první slovo je mnohoznačné.
- E) Pouze první dvě slova jsou jednoznačná.
- F) Pouze první dvě slova jsou mnohoznačná.

4.3 Významové vztahy mezi slovy

5 **Slovo nadřazené** – označuje tutéž věc, ale má obecnější význam než jiné slovo (např. *ovoce*)

Slovo podřazené – má užší, konkrétnější význam než slovo nadřazené (např. *jablko*)

Slova souřadná – jsou na stejné významové úrovni (např. *jablko*, *hruška*)

Slova souznačná (synonyma) – mají stejný či podobný význam (např. *pěkný* – *hezký*, *utéct* – *zmizet*)

Slova protikladná (antonyma) – mají opačný význam (např. *hezký* – *ošklivý*)

5 8 Ve které z následujících možností je první slovo z dvojice významově nadřazené druhému slovu z dvojice?

- A) hruška – jablko
- B) švestka – mrkev
- C) ovoce – meruňka
- D) paprika – zelenina

Veverky, celé zadýchané,
s oříškem běží, s žaludem.
Než vyrostou z nich **stromy**, pane,
my už tu třikrát nebudem.

Na zídkách kočky. Hledí z výšky
na prázdné mokré ulice.
Jak, bráško, poznáš z téhle knížky,
zda škrábne, či se tulit chce?

(R. Malý, Listonoš vítr)

5 **9** Které z následujících slov je významově souřadné s tučně vyznačeným slovem ve výchozím textu?

- A) lesy
- B) keře
- C) větve
- D) topoly

5 **10** Které z následujících tvrzení o slovech podtržených ve výchozím textu není pravdivé?

- A) Pokud slovo *celé* nahradíme slovem *úplně*, význam textu zůstane zachován.
- B) Pokud slovo *hledí* nahradíme slovem *usiluje*, význam textu zůstane zachován.
- C) Pokud slovo *prázdné* nahradíme slovem *vyliďněné*, význam textu zůstane zachován.
- D) Pokud slovo *zda* nahradíme slovem *jestli*, význam textu zůstane zachován.

Výchozí text k úlohám 11–12

Podle **poslední** předpovědi počasí měla ráno přijít **pořádná** bouřka. V současné době se u nás často stává, že při bouřce vypadne elektřina. Raději jsem si proto přivstala, abych si stihla udělat **pocitivou** snídani. Připravila jsem si do hrnku **slazený** černý čaj s citronem a na pánvi si umíchala vajíčka se šunkou.

(Didaktis)

5 **11** Které z následujících tvrzení o slovech tučně vyznačených ve výchozím textu je pravdivé?

- A) Slovo *neposlední* má opačný význam, než má v textu slovo *poslední*.
- B) Slovo *nepořádný* má opačný význam, než má v textu slovo *pořádný*.
- C) Slovo *nepocitivý* má opačný význam, než má v textu slovo *pocitivý*.
- D) Slovo *neslazený* má opačný význam, než má v textu slovo *slazený*.

5 **12** Ve které z následujících možností je významový vztah mezi prvním a druhým slovem **nejpodobnější vztahu mezi slovy DORT – OSLAVA?**

(Všechna slova z nabídky A–D posuzujte ve významu, který mají ve výchozím textu. Správná je pouze možnost, v níž pořadí slov odpovídá pořadí *dort – oslava*.)

- A) čaj – snídaně
- B) hrnek – pánev
- C) šunka – vajíčka
- D) počasí – bouřka

5 **13** Přiřadte k jednotlivým větám (13.1–13.3) tvrzení (A–E), která vystihují vztah mezi podtrženými slovy. (Každou možnost z nabídky A–E můžete přiřadit pouze jednou. Dvě možnosti zbudou a nebudou použity.)

13.1 Mezi oblíbené sporty tohoto zpěváka patří lyžování.

13.2 Marek si dlouze vybíral mezi kroužkem bruslení a kroužkem plavání.

13.3 Naši hokejisté byli v porovnání s ostatními českými sportovci málo úspěšní.

- A) Podtržená slova mají stejný význam.
- B) Podtržená slova jsou významově souřadná.
- C) První podtržené slovo má opačný význam než druhé podtržené slovo.
- D) První podtržené slovo je významově nadřazené druhému podtrženému slovu.
- E) První podtržené slovo je významově podřazené druhému podtrženému slovu.

Včera večer se návštěvníci divadla hlasitě smáli během profesionálně odehraného divadelního představení. Domníváme se proto, že Shakespearovy hry lidé stále vnímají jako tematicky aktuální.

(Didaktis)

7 **14** Které z následujících tvrzení o výchozím textu je pravdivé?

- A) V textu se vyskytuje synonymum ke slovu *tiše*.
- B) V textu se vyskytuje antonymum ke slovu *tiše*.
- C) V textu se vyskytuje synonymum ke slovu *vědět*.
- D) V textu se vyskytuje antonymum ke slovu *vědět*.

4.4 Obrazná pojmenování

5 **Obrazná pojmenování**, např. přísloví či pranostiky, mají přenesený význam. Jejich význam se nedá složit z významu jednotlivých slov, potřebujete je proto znát jako celek. Toho dosáhnete nejlépe četbou, příp. můžete nahlédnout do slovníkových příruček, které vysvětlují přísloví a rčení pomocí vtipných ilustrací:

- Anna Novotná, Jiří Votruba: *Kdo jinému jámu kopá*. Praha, Práh, 2013.
- Anna Novotná, Jiří Votruba: *Kdo se směje naposled*. Praha, Práh, 2016.

Výchozí text k úloze 15

Karel pořád vymýšlí a vyrábí různé zlepšováky, a tak o něm lidé říkají, že je pilný jako *****.

(Didaktis)

5 **15** Které z následujících slov je součástí ustáleného přirovnání, a patří tedy na vynechané místo (*****) ve výchozím textu?

- A) páv
- B) osel
- C) liška
- D) včela

5 **16** Na každé vynechané místo (*****) v českých ustálených slovních spojeních doplňte příslušné podstatné jméno v náležitém tvaru.

- 16.1 Sedím u kadeřnice a pro zkrácení volné chvíle si čtu ceník. Nevěřím vlastním očím. Kadeřnice si účtuje takové věci, jako je úklid vlasů po ostříhání. Dnes se platí snad za všechno. Zadarmo ani ***** nehraje.
- 16.2 V jedné počítačové hře jsem se dostal mezi nejúspěšnější hráče, ale brácha tomu nevěřil. O víkendu jsme k tomu proto zasedli, ale jako naschvál jsem zkazil, co jsem mohl. Co se dá dělat, i mistr ***** se někdy utne.

Výchozí text k úloze 17

Každý rok se zapojuji do organizace vánoční besídky. Letos jsem byla nemocná, po návratu do školy jsem proto hned přispěchala s nápady. Jenže jsem zjistila, že v roli organizátorky mě zastoupil někdo jiný a že už *****.

(Didaktis)

5 **17** Která z následujících možností obsahuje české ustálené slovní spojení vystihující situaci ve výchozím textu, a patří tedy na vynechané místo (*****) v textu?

- A) hraju druhé housle
- B) sedím na dvou židlích
- C) měřím dvojitým metrem
- D) zabíjím dvě mouchy jednou ranou

7 18 Která z následujících možností je pranostika?

- A) Ranní ptáče dál doskáče.
- B) Studený máj, ve stodole ráj.
- C) Jedna vlaštovka jaro nedělá.
- D) Nemusí pršet, jen když kape.

7 19 Přiřadte k jednotlivým větám obsahujícím české ustálené slovní spojení (19.1–19.3) tvrzení (A–E), které nejlépe vystihuje význam dané věty.

(Každou možnost z nabídky A–E můžete přiřadit pouze jednou. Dvě možnosti zbudou a nebudou použity.)

19.1 Filip to má na jazyku.

19.2 Filip si šlape na jazyk.

19.3 Filip drží jazyk za zuby.

- A) Filip šišlá.
- B) Filip je upřímný.
- C) Filip udrží tajemství.
- D) Filip pomlouvá druhé.
- E) Filip si nemůže vzpomenout.

4.5 Slova spisovná a nespisovná

5 Spisovná čeština – oficiální a obecně uznávaná podoba češtiny, srozumitelná všem lidem z našeho jazykového území, uplatňuje se na úřadech, ve škole aj.

Nespisovná čeština – neoficiální podoby jazyka, odlišují se ve slovní zásobě, v hláskové podobě slov, ve tvarech slov i skladbě vět, užívají se v neformální komunikaci:

- nespisovné slovo – např. ze slangu, z nářečí apod. (např. *ogar* – chlapec, *koule* – pětka, *pacoš* – pacient),
- nespisovný tvar slova – např. *malej dům*, *velký psi*, *s těma dětma*.

5 20 Která z následujících vět obsahuje nespisovné slovo?

- A) Ve studené řece tekoucí z hor plavalo několik otužilců.
- B) Na naši novou učitelku matematiky si furt nemohu zvyknout.
- C) Podle tvrzení myslivců pobíhá po blízkém lese stádo divočáků.
- D) Zítra odpoledne si dojedeme koupit mléko do místního kravína.

5 21 Rozhodněte o každé z následujících možností, zda obsahuje nespisovný tvar slova (A), nebo ne (N).

- 21.1 Každý víkend sedávali s vesnickýma chlapama ve zdejší vyhlášené hospodě.
- 21.2 Podařilo se jí skoupit spoustu starožitných hodin se zlatými ručičkami a ciferníky.
- 21.3 Do našeho výběrového kroužku španělštiny chodí nejen hezké holky, ale i hezký kluci.
- 21.4 Ten dárek asi nestihnu objednat včas, v internetovém obchodě je totiž zatím nedostupný.

A	N
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

Výchozí text k úloze 22

Už třetím rokem chodím do pěveckého sboru. Věnujeme se tam zpívání a tancu. Asi byjste tomu nevěřili, ale opravdu mě to baví, i když zpočátku to tak nevypadalo. Do sboru mě totiž naschvál přihlásila babička. Proto jsem si prvně říkala, že ten, kdo v něm zpívá, je určitě trapnej.

(Didaktis)

5 22 Najděte ve výchozím textu všechny nespisovné tvary slov a přepište je do spisovné češtiny.

Chybějící dílčí odpověď nebo zápis jakéhokoli slova, které nevyhovuje zadání úlohy, jsou považovány za chybu.

- 5 **Zdrobnělina** – označuje malou věc, zvíře či osobu; může být i kladně citově zbarvená (např. *knížečka, pejsek*)
Slovo citově zbarvené – vyjadřuje kladný nebo záporný vztah mluvčího k nějaké skutečnosti (např. *miláček, chlastat*)

Výchozí text k úloze 23

Blížily se vánoční svátky, a tak náš táta zkontroloval barevné žárovky a pak se vypravil do města, aby koupil vánoční stromeček. Čekali jsme, že přinese jedlí, ale vrátil se se smrkem. Prý mu ho vnutila prodavačka v zahradnických potřebách.

(Didaktis)

- 5 **23** Vypište z výchozího textu zdrobnělinu.

- 5 **24** Přiřaďte k jednotlivým souvětím (24.1–24.3) odpovídající tvrzení (A–E).

(Každou možnost z nabídky A–E můžete přiřadit pouze jednou.

Dvě možnosti zbudou a nebudou použity.)

- 24.1 Výletníci se probudili do krásného letního dne, na obloze už svítilo slunce.
- 24.2 V ptačím hnízdečku se objevila dvě pestrobarevná vejce, možná je to hnízdo kosů.
- 24.3 Vedle staré chajdy v lese stála ještě horší barabizna, ve které zřejmě bydlívala nějaká babizna.
- A) Žádné podstatné jméno v tomto souvětí není citově zbarvené.
 B) Souvětí obsahuje jedno citově zbarvené podstatné jméno.
 C) Souvětí obsahuje dvě citově zbarvená podstatná jména.
 D) Souvětí obsahuje tři citově zbarvená podstatná jména.
 E) Souvětí obsahuje čtyři citově zbarvená podstatná jména.

4.7 Slovo, slabika, hláska

- 5 **Hláska** – nejmenší část slova, kterou slyšíme:

- **samohláska** (*a, e, i, o, u*),
- **souhláska** (např. *b, k, r, z*).

Mezi samohlásky se řadí i **dvojhásky** (např. *ou*) – spojení dvou po sobě následujících samohlásek, které se vyslovují v jedné slabice (např. *kou-zlo*, nikoli *po-užít*).

Slabika – skládá se z jedné či více hlásek (např. *u-vi-děl*), její základ tvoří samohláska (např. *vý-buch*) nebo slabikotvorná souhláska (např. *vlk, srp*).

- 7 **Pozor!** Rozlišujte hlásku a **písmeno**, např. *město* – 5 písmen (*m, ě, s, t, o*) × 6 hlásek (*m, ň, e, s, t, o*).

- 5 **25** Ve které z následujících možností se vyskytuje slovo, které neobsahuje dvojhásku?

- A) koule, auto, ukrotit
 B) vousy, automat, doučit
 C) mouka, mňau, dosáhnout
 D) loutka, kosmonaut, oloupat

- 7 **26** Které z následujících tvrzení je pravdivé?

- A) Slovo *běžet* obsahuje 5 písmen a 5 hlásek.
 B) Slovo *běžet* obsahuje 6 písmen a 6 hlásek.
 C) Slovo *běžet* obsahuje 5 písmen a 6 hlásek.
 D) Slovo *běžet* obsahuje 6 písmen a 5 hlásek.

A je tu další slavnostní nedělní oběd, už snad padesátý v pořadí. Jím teplou polévku hlt za hltém a snažím se moc neurskávat, ať působím alespoň trochu spořádaně. V proutěné ošatce voní klobásy, strýc je zrovna dneska doudil. Náš jezevčík Arga znenadání sebere jednu z nich, i když jsme ho předevečirem čerstvě poučovali o tom, že domácí mazlíčci to nesmí dělat a že na takové kousky nejsme zvědaví. Kéž by si to konečně zapamatoval.

(Didaktis)

27 Vypište z výchozího textu všechna slova obsahující dvojhlásku.

Chybějící dílčí odpověď nebo zápis jakéhokoli slova, které nevyhovuje zadání úlohy, jsou považovány za chybu.

28 Vypište z výchozího textu všechna slova skládající se ze čtyř slabik.

Chybějící dílčí odpověď nebo zápis jakéhokoli slova, které nevyhovuje zadání úlohy, jsou považovány za chybu.

4.8 Stavba slova

5 Kořen – hlavní část slova, nese význam slova (např. **stav-ět**)

Předpona, předponová část – část slova před kořenem, mění význam slova (např. **po-stavit**, **ne-o-nemocnět**)

Přípona, příponová část – část slova za kořenem, mění význam slova, může změnit i jeho slovní druh (např. **stav-eb-ní**, **učí-tel-sk-ý**)

Slova příbuzná – mají stejný kořen a jejich význam spolu souvisí (např. *stavba, výstavba, stavební, přestavět*)

29 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda je pravdivé (A), nebo ne (N).

A	N
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

29.1 Slovo *letecký* obsahuje totožnou příponu jako slovo *vědecký*.

29.2 Slovo *pravěk* obsahuje kořen *věk* stejně tak jako slovo *pračlověk*.

29.3 Slovo *navinout* obsahuje totožnou předponu jako slovo *nahradit*.

29.4 Slovo *předmluva* obsahuje předponu *před* stejně tak jako slovo *předek*.

30 Které z následujících slov není příbuzné se slovem LET?

- A) letět
- B) výlet
- C) letitý
- D) letadlo

31 Rozhodněte o každé z následujících skupin slov, zda obsahuje pouze slova příbuzná (A), nebo ne (N).

A	N
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

31.1 prales, lesní, lesík, ples

31.2 voda, vodní, podvod, vodník

31.3 hradiště, podhradí, hrádek, hradní

31.4 kámen, kameník, kamenný, kamínek

Komplexní úlohy ke slovní zásobě a tvoření slov

32 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda je pravdivé (A), nebo ne (N).

A	N
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

32.1 Slovo *pouliční* obsahuje dvojhlásku.

32.2 Slovo *zlozvyk* je příbuzné se slovem *návyk*.

32.3 Slovní spojení *párky s kečupem* je nespisovné.

32.4 Slovní spojení *zablácené psisko* je citově zabarvené.

Výmalba v naší **třídě** je nenávratně zničená! Znáte projekt nazvaný Zdravá strava do škol? Právě díky němu jednou za čas dostaneme ochucený mléko, jogurt nebo žervé. Jenže ouha, co čert nechtěl, František v pátek zapomněl jogurt blízko **topení**. V pondělí ráno jsme zjistili, že **praskl**. Tedy ne František, ten jogurt. Vyděšený František se poničenou stěnu snažil umýt houbou na **tabuli**, ale bylo to ještě horší. Když se to dozvěděla paní učitelka Karásková, zbledla. Jeden spolužák ji uklidňoval: „Nebojte, fotr je vyučený malíř, to se zařídí.“

(Didaktis)

5 **33 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda je pravdivé (A), nebo ne (N).**

(Posuzovaná slova jsou ve výchozím textu vyznačena tučně.)

- 33.1 Slovo *třída* je ve výchozím textu užito ve významu *široká ulice*.
 33.2 Slovo *topení* je ve výchozím textu užito ve významu *palivo*.
 33.3 Slovo *prasknout* je ve výchozím textu užito ve významu *vyjít najevo*.
 33.4 Slovo *tabule* je ve výchozím textu užito ve významu *stůl s pohoštěním*.

A	N
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

5 **34 Která z následujících možností nejlépe vystihuje v kontextu výchozího textu použití slovního spojení CO ČERT NECHTĚL?**

(Posuzované slovní spojení je ve výchozím textu podtrženo.)

- A) někdo udělal něco schválně
 B) někdo udělal něco z donucení
 C) něco se stalo nešťastnou náhodou
 D) něco se stalo v důsledku špatného plánování

5 **35 Vypište z výchozího textu slovo citově zbarvené.**

5 **36 Ve kterém z následujících úseků výchozího textu se vyskytuje nespisovný tvar slova?**

- A) je vyučený malíř, to se zařídí
 B) projekt nazvaný Zdravá strava do škol
 C) vyděšený František se poničenou stěnu snažit umýt
 D) jednou za čas dostaneme ochucený mléko, jogurt nebo žervé

5 **37 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení o slovech z výchozího textu, zda je pravdivé (A), nebo ne (N).**

- 37.1 Slovo *jednou* obsahuje dvojhlásku.
 37.2 Slova *zdravá* a *strava* jsou spolu příbuzná.
 37.3 Slovo *nenávratně* obsahuje dvě předpony.
 37.4 Slova *pondělí* a *ráno* jsou významově souřadná.

A	N
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

5 **38 Které z následujících slov není jednoznačné?**

- A) malíř
 B) jogurt
 C) houba
 D) výmalba

7 **39 Které z následujících slov obsahuje kořen skládající se ze čtyř hlásek?**

- A) věřit
 B) odjet
 C) chodit
 D) pěstovat

5 **40** Ke každé z následujících podúloh (40.1 a 40.2) napište současné (tj. ne zastaralé) spisovné slovo, které odpovídá zadání a zároveň není vlastním jménem.

40.1 Napište podstatné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného dvouslabičné, je příbuzné se slovem PODHŮŘÍ a skloňuje se podle vzoru ŽENA.

40.2 Napište podstatné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného čtyřslabičné, je příbuzné se slovem LYŽÁŘKA a skloňuje se podle vzoru STAVENÍ.

Výchozí text k úlohám 41–45

První státní útvary v dějinách vznikly již 3 500 let př. n. l. (např. sumerská říše, Egypt). Staří Řekové nazývali svůj stát „polis“. Tento osobitý útvar zahrnoval pouze město s jeho nejbližším ZEMĚDĚLSKÝM okolím. Takových obcí vytvořili několik desítek, nejznámějšími byly Athény a Sparta. Podobně jako Řekové žili i Římané v městském státě, jehož název byl „civitas“ neboli obec. V další fázi pak založili obrovskou říši, svého druhu první v dějinách Evropy, kterou nazývali „impérium“.

S moderním **termínem** „stát“ se poprvé setkáváme v 15. století v Itálii, kde podobně jako v antice **výraz** „stato“ znamenal status, ústavu, **řád**.

(Zeměpis pro 8. ročník ZŠ: Společenské složky krajiny, Politická mapa světa, upraveno)

7 **41** Rozhodněte o každé z následujících dvojic slov, zda tato slova lze v kontextu výchozího textu považovat za synonyma (A), nebo ne (N).

(První slovo z každé dvojice pochází z výchozího textu a je v něm vyznačeno tučně.)

41.1 útvar – oddíl

41.2 termín – datum

41.3 výraz – slovo

41.4 řád – vyznamenání

A	N
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

7 **42** Vypište z výchozího textu antonymum ke slovu ZRUŠIT.

7 **43** Ve kterém z následujících slov končí předpona souhláskou?

A) poprvé

B) vytvořili

C) nazývali

D) nejznámějšími

7 **44** Které z následujících tvrzení o slově zapsaném ve výchozím textu velkými písmeny je pravdivé?

A) Obsahuje 11 písmen a 11 hlásek.

B) Obsahuje 12 písmen a 12 hlásek.

C) Obsahuje 11 písmen a 12 hlásek.

D) Obsahuje 12 písmen a 13 hlásek.

7 **45** Rozhodněte o každém z následujících tvrzení o slovech podtržených ve výchozím textu, zda je pravdivé (A), nebo ne (N).

45.1 Všechna tato slova jsou spisovná.

45.2 Slovo zahrnovat je v textu užito ve významu *hrnutím zakrýt*.

45.3 Slovo desítka je zdobně, slovo století obsahuje dva kořeny.

45.4 Slovo okolí je jednoznačné, slovo osobitý je citově zabarvené.

A	N
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐